

Mobile phones help keep elections honest:

Сонгуулийг шударга явуулахад гар утас тусална: Саналын хуудсыг хуурамчаар үйлдэхээс сэргийлж, санал хураалтын дүнг гар утсаар дамжуулах

Цаг хугацаа чухал болсон ямар ч үед үүрэн телефоны сүлжээнүүд маш ашигтай. Тухайлбал сонгуулийн санал хураалтын үеэр болон яг дараа нь саналын хайрцагийг хянах нь маш бэрхшээлтэй асуудал байдаг. Өөрийн орноо удирдаж, засгийн эрх барихад оролцох ард түмнийхээ эрхийг хамгаалахын тулд сонгуулийн хуудсыг хуурамчаар үйлдэхээс нь өмнө саналын хуудсын тоог мэдээлж, сонгуулийг шударга, үнэн зөв явуулахад үүрэн телефоны сүлжээнүүдийг Кени улсад ашиглаж иржээ.

Кенийн ерөнхийлөгчийн 2002 оны сонгуулийн үеэр бие даасан хяналтын бүлгүүд сонгуулийг шударга явуулахын тулд санал хураалтын байр бүрээс гар утас ашиглан саналын хуудасны дүнг нэн даруй мэдээлж байв.

Өмнөх сонгуулиудын үед сонгуулийн дүн гарахаас өмнө саналын хуудас тоолох, дүгнэх зэрэг гол ажлууд гар ажиллагаагаар хийгддэг байж. Хэдийгээр энэ үйл явцыг ажиглагчид хянадаг ч удаашралтай байдал нь санал луйвардах боломжийг олгох, эс бөгөөс луйвардсан гэх хардлагыг төрүүлэх нөхцөл болдог байв. Гар утсаар явагддаг шуурхай харилцаа нь (Кенийн санал хураах олон байранд газрын шугам тавигдаагүй байдаг) үр дүнг өөрчлөхөд бэрхшээлтэй тулгарч байсан аж.

Ардчиллын Боловсролын төлөөх Институт (IED), Кенийн Орон нутгийн Хөтөлбөрийн Ажиглагч (K-DOP) гэсэн хоёр байгууллагад сонгуулийн саналын хуудсыг тоолоход ажиглах итгэмжлэлийг Сонгуулийн комиссоос нь олгожээ. IED-ийн сайн дурын ажилтнууд Кенийн 210 сонгуулийн тойргийн 178-д нь өөрсдийн гар утсыг ашиглан ажилласан бөгөөд урьдчилгаандаа 2000 шиллинг (US\$26) авчээ. Тэд саналын хуудас тоологдож эхэлмэгц IED-ийн төв руу мэдээлж эхэлдэг бөгөөд тэдний хэлсэн тоо тэр даруй интернэтэд тавигддаг байв. Сайн дурынхан мөн тухайн тойрог дээрхи хүчирхийлэл, замбараагүй байдлыг мэдээлдэг байна. IED-ийн энэ үүрэг маш их үр дүнтэй гэдэг нь Кенийн сонгуулийн комиссын албан

ёсны дүн гарахаас ч өмнө харагдаж байлаа. Учир нь комисс дүнгээ гаргахдаа маш будлиантай протокол хөтөлсөн байдаг аж.

K-DOP нь мөн сайн дурынхны сүлжээг ашигладаг ч тэдэнд өгөх нөхөн төлбөрийн тухайд тогтсон жишиг байдаггүй. Кенийн сонгуулийн комиссын ажилтнууд мөн газрын шугамгүй газарт сонгуулийн дүнг төрөөс зардлыг нь хариуцдаг сансрын холбоо болон өөрийн гар утсаар мэдээлдэг.

Тэдгээр сүлжээнүүдийн шуурхай, хараат бус, мэдээллийн ил тод байдал нь сонгуулийг луйвардсан гэж хардагдаж, ялагдаж буй талын хүмүүстэй холбоотой хүчирхийлэл гарахаас сэргийлэхэд тусалдаг байна. Шуурхай илтгэснээр гол нэр дэвшигчид болон тэдний дэмжигчид сонгуулийн дүнг хууль ёсны хэмээн арга буюу хүлээн зөвшөөрөхөөс аргагүй байдалд хүргэдэг аж.

Сонгуулийн шударга байдал, өөрийн хүслээ чөлөөтэй илэрхийлэх хүний үндсэн эрхийг хамгаалсан жинхэнэ сонгууль мөн эсэхийг шалгахын тулд гар утас ашиглах явдал нэмэгдэж байна. Хэдийгээр хамгийн хурдан харилцаа холбоо байлаа ч хүнд суртлын эсрэг ямагт тийм хурдаар тэмцэж чаддаггүй. Кенийн нэгэн ажиглагчийн тэмдэглэснээр сонгуулийн ажилтнууд сонгогчдын нэрсийн жагсаалтад бичигдээгүй сонгогчдын тухай асуудлыг гар утсаараа илтгэж байхад нь зарим сонгогчид асуудлыг шийдвэрлэсэн тухай протокол хөтлөгдсөнөөс нь болон саналаа өгөлгүй буцаад явчихаж байж.

Гар утас дэлхийн бусад оронд явагдаж буй өнөөгийн сонгуулиудад ч мөн хэрэглэгдэж байна. Перугийн 2000 оны сонгуулийн үеэр Перугийн Transparencia хэмээх байгууллагын нам бус хянагчид орон даяарх санамсаргүйгээр сонгож авсан сонгуулийн тойргоос саналын тооны өөрчлөлт, саналын хуудасны тооллого, санал өгөх үйл ажиллагааны чанарын талаархи дүгнэлтүүд, хэсгийн сонгуулийн дүнг нэгдсэн мэдээллийн төвд утсаар мэдэгддэг байна. Зарим мэдээллүүд Анд, Амазонкийн алслагдсан бүсүүдээс ирдэг. Transparencia-ийн дүн шинжилгээ нь Алберто Фужиморигийн хэт давуу ялалтыг хүлээн зөвшөөрүүлэх үндэсний болон олон улсын дарамт шахалтыг бий болгоход чухал түлхэц болсон юм.

Хүний эрхийг хамгаалах үйлсийг хүчирхэгжүүлэхэд туслах, өөрийн ажлаа сайжруулахын тулд та бүхэн гар утас болон бусад дэвшилтэт технологийг хэрхэн ашиглаж болох вэ?

Protecting Rights on a Time Limit:

Цаг хугацааны хязгаарлагдмал байдалд эрхийг хамгаалах нь: Эрх нь зөрчигдөж болзошгүй хүмүүст эрхээ хамгаалах хугацаа хязгаарлагдсан болохыг мэдэгдсэн нь.

Заримдаа хувь хүмүүст эрхээ хамгаалах боломжийг нь маш бага олгосон заалтууд хуулинд орсон байх нь бий.

Канадын Онтарио хот дахь Амьдрах орон байрны Тэгш Эрхийн Төв хүмүүст эрхийнх нь тухай болон эрхээ хамгаалах үйлдэл хийх эцсийн хугацааг мэдэгдэх шуурхай хариу үйлдэл бүхий тактикийг ашигладаг.

Амьдрах орон байрны Тэгш Эрхийн Төв (CERA) нь байрнаасаа хөөгдөх эрсдэлтэй байр хөлслөгчидтэй холбоо барьж, албадан хөөгдөхөөс зайлсхийж болох арга замын талаар мэдээлэл өгдөг аж. Канадын хуулиар байр хөлслөгчдөд байрнаас нь хүчээр хөөн гаргах явдлыг үл зөвшөөрөх хугацааг тав хоногоор хязгаарладаг бөгөөд олон хүн байрнаасаа хөөгдөхөөс сэргийлэн шуурхай арга хэмжээ авах талаар мэдээлэл, эх сурвалжгүй байдаг.

Түрээсийн байрууд хоосон байсаар атал байрны эздэд зах зээлийн ханшийн дагуу түрээсээ нэмэгдүүлэхийг зөвшөөрсөн шинэ хууль Онтариод 1998 онд гарсан нь байр хөлслөгчдийг ялангуяа доод зэрэглэлийн ажил хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүсийг гэр орноосоо хөөгдөхөд түлхэц болжээ. Онтариод жил бүр ойролцоогоор 60,000 хүн орон гэрээсээ хөөгдөх аюулд учирдаг байна.

Онтариогийн Түрээсийн Орон Сууцны Асуудал эрхэлсэн Шүүхэд орон гэрээсээ хүчээр хөөгдөх эрсдэлд учирсан хохирогчдын нэрсийн жагсаалт бүхий өргөдлийг CERA өргөсөн юм. Шүүх байр хөлслөгчийн өөрийнх нь хүсэлтийг чухалчлан үзэх болзолтойгоор жагсаалтыг хүлээн авчээ. Иймд CERA байрны эздээс байрнаасаа гарах шийдвэрийг хүлээн аваад буй бүх түрээслэгчдэд мэдээллийн багцийг шуудангаар хүргүүлэв. Тэгээд сайн дурын ажилтнууд нь түрээслэгчид рүү эрхээ хамгаалах таван өдөр үлдэхээс нь өмнө баталгаажуулан утасдан мэдэгджээ. Ингэхдээ байрны эзэд нь байрнаасаа хөөн гаргахаар шийдсэн тухай нь түрээслэгчдэд сайн дурынхан мэдэгдэж, боломжуудыг хэлэлцэж, холбогдох

байгууллагуудыг санал болгодог байна. Түүнчлэн тэд CERA болон бусад байгууллагууд урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авахын тулд эн тэргүүнд ашиглах чухал мэдээлэл болох орон байрны эрсдэлтэй байдал үүссэн шалтгаан, байрнаасаа хөөгдөхөд хүргэсэн нөхцөл байдлын тухайд нь байр хөлслөгчдөөс асууж ярилцдаг.

CERA жил бүр 25,000 орчим хүнд хүрч ажилладаг байна. Хөтөлбөр эхэлсний дараа утсаар мэдээлэл авсан хүмүүсийн байрнаасаа хөөгдөх байдал 20 гаруй хувиар буурчээ. Гэвч албадан хөөн гаргасан тоо баримтыг Иргэний Хүний Эрхийн Комиссоос нийтлэхийг хориглосонтой холбогдуулан 2003 оны гуравдугаар сараас хойш CERA Орон Гэрээс нь Албадан хөөхөөс Урьдчилан Сэргийлэх хөтөлбөрөө үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон юм. CERA одоогоор уг шийдвэрийг эсэргүүцэн давж заалдаж буй билээ.

Орон сууцаар хангах Онтариогийн хуулиар гэр орноосоо хөөгдөн гарахыг үл зөвшөөрөх эрхийг хүмүүст олгосон байхад олонхи байр хөлслөгчид зөвшөөрөгдсөн хязгаарт хугацаанд эрхээ хамгаалах хэрэгтэйгээ мэдэхгүй байв. CERA-ийн тактик тэдэнд энэ мэдээллийг олж авч, хугацаанд нь багтаан ашиглахад нь тусалдаг юм. Харин CERA-ийн хувьд байрнаасаа хөөгдөн гарах эрсдэлд тулгарсан хүмүүсийн жагсаалтыг болон иймэрхүү мэдээллийн хомсдолоос болж эрсдэж буй бусад тохиолдлыг олж авах шаардлагатай байв. Түүнчлэн байр хөлслөгч олон хүмүүстэй утсаар холбоо барих боломжгүй, бас олон хүн өөрсдийн эрхийг хамгаалах үйлсэд хувь нэмрээ оруулах хүсэлтэй байгаагүй гэдгийг дурдах нь зөв болно.

Шуурхай хариу үйлдэлт сүлжээ танай тэмцэлд хэрэгтэй юү? Хэрэв тийм бол ямар хэлбэрийн сүлжээ ашигтай байх бол?

Page 40

Providing Information and Skills needed to claim Rights

Эрхээ шаардахад хэрэгтэй мэдээлэл, ур чадвараар хангах: Өөрсдийн эрхэнд нь нөлөөлөх хуулийн тогтолцоог ашиглахад хүмүүсийг сургасан нь

Тодорхой эрхүүдийн талаарх үндсэн хуулийн баталгаа ихэнхдээ бодит байдал дээр хэрэгждэггүй эс бөгөөс хуулиар хамгаалагдаагүй байдаг. Санкт Петербург хотын “Цэрэг эрсийн Ээжүүд” үндсэн хуулинд заагдсан армид алба хаахгүй байж болох эрхээ эдлэх, цэргүүдийг эрүүдэн шүүсэн анги нэгтгэлүүд рүү нь буцаахгүй байхыг хэрхэн шаардах талаархи хэрэгцээт мэдээлэл, чадварыг хүмүүст хүргэдэг юм.

Санкт Петербург хотын “Цэрэг эрсийн Ээжүүд” цэрэг татлагын комиссынхон, цэргүүдийн гэр бүлийнхэнд хууль ёсны эрхийнх нь талаар зааж, үүний дүнд тэд эрхээ үр дүнтэйгээр эдлэж чаддаг байна.

Оросод бүх залуус цэргийн алба хаадаг. 1993 оны хуулиар эрүүл мэнд, амьдралын хувьд хүнд нөхцөлд (эцэг эх нь өвчтэй ба тэтгэвэрт, эсвэл өөрөө сургуульд суралцдаг) буй эрчүүдийг чөлөөлөхөөр болсон ч цэрэг татлагын комисс үүнийг байнга зөрчсөн хэвээр ажээ.

“Цэрэг эрсийн Ээжүүд” цэргийн албанаас чөлөөлөгдөх ёстой сэтгэцийн болон эрүүл мэндийн асуудалтай залуусыг хүчээр цэрэгт татаж буй тохиолдлуудыг баримтжуулжээ. Цэрэг татлагын комисс цагдаагийнхантай хамтарч гудамж, сургууль, дотуур байр, тэр бүү хэл айлуудаар явж цэргийн залуусыг цуглуулдаг .

Цэргийн алба хааж буй залуус доромжлол, амьжиргааны жишиг хэмжээнээс доогуур нөхцлийн амьдрал, шөнийн зодуур болон эрүү шүүлтэд өртдөг.

“Цэрэг эрсийн Ээжүүд”-ийн зохион байгуулдаг “Хөвгүүдээ хамгаалцгаая” сэдэвт хүний эрхийн сургалтанд оролцогсод эрхээ хамгаалдаг хуулиудыг хэрхэн ашиглах тухай заалгадаг. Мөн хууль тэднийг хамгаалдаг гэдэгт итгэх, бие биенээ дэмжиж, нэгэндээ айдаст байдлаа даван туулахад нь тусалдаг.

Сургалт долоо хоногт нэг удаа гурван цагаар үргэлжилдэг. Сургалт нь эрх баригчдад хэрхэн мэдэгдэл бичих тухай тусгай зааварчилгаа өгөх, эрх зүй, хүний эрхийн талаар хийх хэлэлцүүлэг, дүрийн тоглолт зэрэг хэсгээс бүрддэг. Мөн жил бүр зөвлөмж хэвлэн гаргадаг юм.

Ихэнхи хүмүүс энгийн эмч нараас баримт бичиг авч, цэргийн эмч нарт үзүүлж чаддаг байна. “Цэрэг эрсийн Ээжүүд” байгууллага нь өөрийн арван ажилтан, Орос болон гадаадын олон сайн дурынхны хамт судалгаанд оролцогчдоороо дамжуулан асуудлыг дүгнэж, хавтаст хэргүүдийг хүн нэг бүрээр болон дүүрэг бүрээр нь хадгалдаг аж. Армиас чөлөөлөгдөхийг хүссэн өргөдөлдөө хариу авч чадсан оролцогчдоос дараагийн бүлгийн хүмүүст туршлагаа ярьж өгөхийг хүсдэг.

12 жилийн хугацаанд 120,000 хүн эдний сургалтанд хамрагдаж, 90,000 хүн цэргийн алба хаалгүйгээр хууль ёсны эрхээ хамгаалуулжээ. Армид алба хааж байхдаа эрүүдэн шүүгдсэн 5,000 орчим хүн анги нэгтгэл рүүгээ буцаж очихгүй байх заргаа амжилттай авч чаджээ. Орос улсад цэрэгт байхдаа хүчирхийлэлд өртөж байсан болон хүчирхийллээс айж буй залуусыг хамгаалах үндсэн хуулийн хамгаалалт бий ч мэдээллийн хомсдол, хууль хяналтын тогтолцоог хэрэглэхээс эмээдэг явдал нь (үүнийг хувь хүмүүс түгээмэл хэрэглэж ирээгүй) эрхийн давуу талаа ашиглахад саад болдог аж. Иймд “Цэрэг эрсийн Ээжүүд” байгууллага тэрхүү эрхүүдийн тухай мэдээлэл, захидал бичих чадвар, хууль журмыг хэрхэн ашиглах зөвлөмж зэргээр хангадаг билээ.

Page 41

Fighting Corruption through Transparency

Ил тод байдлыг авилгатай тэмцэхэд хэрэглэх нь: Төрийн албан хаагчдын онлайныг бий болгож, авилгатай тэмцэх ажлын гарааг эхлүүлсэн нь

Өмнөд Солонгосын Сөүл хотын захиргаа албан хаагчдаа Интернет сүлжээнд холбогдсон хэнтэй ч шүүмжлэлтэй мэдээллийг хуваалцах явдлыг чин сэтгэлээсээ хөхүүлэн дэмжиж байна.

Засаг захиргааны ил тод байдлыг хөгжүүлэхийн төлөө мэдээллийн сүлжээний баазыг Сөүл хотын захиргаа байгуулжээ. Иргэдийн Хүсэлтийг Онлайнгаар Өргөжүүлэх (OPEN) байгууллага нь авилгалд хамгийн их өртсөн гэгддэг орон сууц, барилга байгууламжийн төсөл, хүрээлэн буй орчин, хот төлөвлөлт зэрэг хотын захиргааны ажил үүрэгтэй холбоотой 70 гаруй асуудлаар иргэдийн хүсэлтийг нарийвчлан судлах ажилд хотын оршин суугчдыг оролцуулдаг. OPEN-ыг бий болохоос өмнө, Өргөдөл гаргагчид өөрсдийн өргөдлөө ямар үйл явцаар шийдвэрлэгдэж буйг мэдэж чаддаггүй байлаа. Өргөдөлдөө нааштай хариу авахын тулд захиргааны албан хаагчдын шаардсан хахууль өгөх зэргээр авилга хөгжих боломж бүхий ил тод бус, маш бүрхэг, ойлгомжгүй үйл явцаар төрийн ажил явагддаг байжээ.

Одоо бол албан хаагчид өргөдлийг хүлээн авах, шинэчлэхдээ стандарчлагдсан бүртгэлийн маягт бөглөдөг. Хэлтэс бүр хэрэглэсэн маягтуудаа онлайн

мэдээллийн сандаа оруулж, шинэчлэдэг. Энэ мэдээллийн сангаар дамжуулан өргөдөл нь хэнд буй, хэзээ өргөдлийг шийдвэрлэх, хэрэв удааширч саатсан ба өргөдлийг шийдвэрлэхээс татгалзсан бол ямар шалтгаантай зэргийг хүсэлт гаргагч нь мэдэж болдог байна.

OPEN нь авилгатай тэмцэх бусад санаачлагуудтай холбоотойгоор байгуулагдсан юм. Үүнд хахууль авсан эсвэл шаардсан албан хаагчдад хатуу шийтгэл оноох, Авилгын Мэдээллийн Жагсаалтыг хотын Захирагчид өргөх, авилгын хэргүүдийн талаар Захирагчийн албанд сэрэмжлүүлж ярих иргэдийн шууд утас ажиллуулах, хэлтсийнхний дунд найзархаг байдал үүсэхээс сэргийлж, албан хаагчдаа сольж байх зэрэг саналууд гарч байв.

OPEN-ний цахим хуудас руу өдөрт 2.500 удаа зочин нэвтэрдэг байна. Сөүлийн Захиргааны Интернет судалгаанд дурдсанаар судалгаанд хамрагдсан иргэдийн 78.7 хувь нь тус байгууллага төрийн захиргааны авилга хээл хахуулийг бодитойгоор бууруулж буй гэдэгт итгэдэг гэжээ. Хотын захиргаа саяхнаас захиргааны 35 хороодын талаархи мэдээллийг нийтэд ил болгож эхэлсэн юм.

Энэ нь иргэд OPEN системээр дамжуулан хороодын менежментийг хянах боломжтой гэсэн үг.

OPEN нь захиргааны албадад хандсан хувийн хүсэлтүүдэд авилгаас сэргийлэн үйлчилж буй нь мөн болж буй зөрчлүүдийг таслан зогсоохоор өргөн хүрээнд хийж буй хөндлөнгийн оролцоо билээ. Энэхүү системийн амжилтын нэг хүчин зүйл нь идэвхитэй оролцоо, Захирагчийн албаны байнгын дэмжлэг юм. Төрийн хууль журмыг хэрэгжүүлэх өндөр албаны хүмүүсийн иймэрхүү дэмжлэггүйгээр OPEN-ны адил тогтолцоо хэрэгжихэд хэцүү байх байсан билээ. Авилгын эсрэг энэхүү тактикийн амжилтад мөн орон даяар түгээмэл ашиглагддаг Интернет чухал үүрэг гүйцэтгэсэн билээ.